

مطالعات علوم اسلامی انسانی

مقاله پژوهشی، سال هشتم، شماره ۳۲، زمستان ۱۴۰۱ (ص ۱-۱۵)
دریافت: دی ماه ۱۴۰۱ پذیرش: اسفند ماه ۱۴۰۱

بررسی نقش عوامل روانشناختی، اجتماعی و اقتصادی در تغییر الگوی مصرف مواد مخدر و روانگردان در استان ایلام در سال ۱۴۰۰

Investigating the role of psychological, social and economic factors in changing the pattern of drug and psychoactive use in Ilam province in 1400

محمد کریمی / کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی دانشگاه آزاد اسلامی اهواز.
هادی جابری / کارشناس ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه آزاد اسلامی شیراز.

Mohamad Karimi/ Master of Business Administration, Ahvaz Islamic Azad University.

ilamilam98@yahoo.com

Hadi Jaber/ Master of Clinical Psychology, Shiraz Islamic Azad University.

Abstract

The main goal of this research is to identify the factors that change the pattern of consumption from opium and its derivatives to chemical and industrial drugs among young people (according to paragraph 3 of Article 97 of the Law of the Fourth Development Plan in order to promote health and fight against narcotics and psychotropic substances). It is obvious that before taking any measures to prevent the consumption of these substances among young people, it is necessary to consider the dimensions of this phenomenon in terms of paying attention to the causes of drug use among young people and the growth of crack, glass and ecstasy pills instead of Opium and the non-addictive perception of these substances among young people should be investigated and analyzed. This research aimed to investigate the causes of this change by describing the changes in drug use among young people. For this purpose, the statistical population of experts and addicts of these substances were invited to use the survey

چکیده

هدف اصلی این تحقیق آن است تا عوامل تغییر الگوی مصرف از تریاک و مشتقات آن را به داروهای شیمیایی و صنعتی در جوانان (طبق بند ۳ ماده ۹۷ قانون برنامه چهارم توسعه در راستای ارتقای سلامت و مبارزه با مواد مخدر و روان گردان ها) شناسایی کند. بدیهی است که قبل از انجام هر اقدامی در جهت جلوگیری از مصرف این مواد در بین جوانان، ضرورت دارد که ابعاد این پدیده از نظر توجه به علل پیش رسی سن مصرف مواد مخدر در جوانان و رشد مصرف کراک، شیشه و قرص های اکستازی به جای تریاک و تصور غیر اعتیاد آور بودن این مواد در میان جوانان مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. این تحقیق بر آن بود تا با توصیف تغییراتی که در مصرف مواد مخدر در بین جوانان به وجود آمده، علل این تغییر را مورد بررسی قرار دهد. بدین منظور از روش پیمایشی و انتخاب در جامعه آماری کارشناسان و معتادان به این مواد دعوت شد تا تغییرات سنی شروع مصرف، تغییرات از نظر اولین مواد مصرفی، تغییرات از نظر روند تغییر الگوی مصرف از مواد سبک به مواد سنگین و تغییرات از نظر تنوع مصرف این مواد در جوانان را از دیدگاه خود توصیف کنند. نتایج تحقیق نشان داد که:

method to find out the changes in the age of the start of consumption, the changes in terms of the first consumed substances, the changes in terms of the change in the consumption pattern from light substances to heavy substances, and the changes in terms of the variety of consumption. Describe these substances in young people from their point of view. The research results showed that:

- 1- The average age of consumption of industrial substances among young people has decreased.
- 2- Today, young people start using crack and glass.
- 3- The time to change the consumption pattern starts at the age of 15 and reaches its peak at the age of 18.
- 4- Increasing the number and time of sexual stimulation is considered the most important factor in choosing the first drug among young people.
- 5- Cheapness, imitation of others, diversification and consumption of these substances in parties are among the most important factors in changing consumption patterns among young people.

Keyword: Drugs, youth, changing the pattern of drug consumption/industrial drugs/crack/glass.

۱- میانگین سنی مصرف مواد صنعتی در بین جوانان کاهش یافته است.

۲- امروزه جوانان در آغاز مصرف از کراک و شیشه استفاده می کنند.

۳- زمان تغییر الگوی مصرف از ۱۵ سالگی آغاز و در ۱۸ سالگی به اوج می رسد.

۴- افزایش تعداد و زمان تحریک جنسی، مهم ترین عامل در انتخاب اولین ماده مخدر در بین جوانان محسوب می گردد.

۵- ارزانی، تقلید از سایرین، تنوع طلبی و مصرف این مواد در مهمانی ها از جمله مهم ترین عوامل تغییر الگوی مصرف در بین جوانان محسوب می گردد.

کلیدواژه‌ها: مواد مخدر، جوانان، تغییر الگوی مصرف مواد مخدر، مواد مخدر صنعتی، کراک، شیشه.

مقدمه

در آغاز هزاره سوم، بحران مواد مخدر، تن و روان شهروندان را مورد تهدید قرار می دهد. هر روز در روزنامه ها، مجلات و تصاویر تلویزیون، از مواد مخدر با اصطلاحاتی نظیر بالای خانمان سوز»، «سوغات وارداتی»، «توطئه های استعماری» و «بیماری فراگیر» نام برده می شود که قدرت تفکر، خلاقیت، توان، کوشش و سازندگی را از انسان ها گرفته و بنیان خانواده و اعتقاد و باورهای دینی آنها را در معرض نابودی و از هم پاشیدگی قرار داده است و هر ساله این پدیده شوم اجتماعی قربانیان بی شماری را در دام خود اسیر می نماید و به آغوش سرد خاک می نشاند.

به اعتقاد تحلیل گران اجتماعی، اعتیاد به مواد مخدر، به عنوان یکی از مسائل پیچیده اجتماعی در عصر حاضر است که زمینه ساز بروز بسیاری از آسیب ها و انحرافات اجتماعی می باشد. سازمان بهداشت جهانی، مسئله مواد مخدر، اعم از تولید، انتقال، توزیع و مصرف را در کنار سه مسئله جهانی دیگر یعنی تولید و انباشت سلاح های کشتار جمعی، آلودگی محیط زیست، فقر و شکاف طبقاتی، از جمله مسائل اساسی شمرده است که حیات بشری را در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی در عرصه جهانی مورد تهدید و چالش جدی قرار می دهد. ضرورت شناخت ابعاد و سطوح این مسئله اجتماعی زمانی عمیق تر درک می شود که بدانیم پدیده اعتیاد، متأثر از توسعه فن آوری های ارتباطی و رایانه ای و باندهای مافیایی و دست های پنهان است و از چنان پیچیدگی هایی برخوردار شده که سازمان ملل متحد آن را جرایم سازمان یافته به شمار آورده و به صدور کنوانسیون ها و پروتکل های مختلف برای مقابله با آن (کنوانسیون های ۱۹۷۱، ۱۹۶۱، پروتکل اصلاحی ۱۹۷۲ و کنوانسیون ۱۹۸۸) اقدام نموده است. حجم گسترده تجارت و چرخش مالی مرتبط با قاچاق مواد مخدر در سطح جهان و نقش مافیای منطقه ای و جهانی، این موضوع را بسیار قابل تأمل کرده است (علی هاشمی، ۱۳۸۳: ۱۷).

با وجود زمینه های رشد و گسترش مواد مخدر در ایران و قاچاق آن که هم اکنون به یک تجارت زیرزمینی تبدیل شده است، پیچیدگی اوضاع فعلی را فراهم ساخته است. در عرصه ملی، کشور ایران به جهت ساختار جمعیتی، موقعیت ژئوپولتیکی و فقدان استراتژی و طرح جامع ملی مبارزه با عرضه، کاهش تقاضا و درمان معتادان، به عنوان یکی از آسیب پذیرترین کشورهای جهان در

مقابل مسئله مواد مخدر است. گزارش های آماری حاکی از گسترش فزاینده اعتیاد به مواد مخدر در ایران است. در این راستا در قانون برنامه چهارم توسعه در بخش سوم در ماده ۹۷ بخش سوم، فصل هفتم در خصوص ارتقای سلامت و بهبود کیفیت زندگی جامعه ایرانی و جلوگیری از رشد مصرف مواد مخدر و به ویژه مواد مخدر صنعتی تمهیدات زیادی مورد توجه قرار گرفته است. به طوری کلی برآوردهای صورت گرفته نشان می دهد که میزان خسارت های اقتصادی - اجتماعی مستقیم و غیر مستقیم مواد مخدر و قاچاق آن در کشور سالیانه ۷۰۰ میلیارد تومان است (صادقی، ۱۳۸۲: ۱۵۵) و به طور متوسط بر اساس آمار سالیانه، حدود ۲۰۰ نفر از اعضای نیروی انتظامی کشور را در جریان مبارزه با مواد مخدر از دست می دهیم (رئیس دانا، ۱۳۸۱: ۱۰۵) با وجود، رشد شتابان تغییر الگوی مصرف مواد مخدر از سنتی (تریاک، هرویین و حشیش) به مواد مخدر صنعتی و شیمیایی موجب افزایش استفاده جوانان از این مواد (قرص های روان گردان، کراک، کریستال، شیشه و اکستازی و ...) شده است. مطالعات نشان می دهد (مدنی و رزاقی، ۱۳۸۳)، مصرف کراک و شیشه، جایگزین مصرف تریاک و هرویین شده است. با توجه به پیش روی سن مصرف در بین جوانان، الگوی مصرف نیز در بین جوانان تغییر کرده است و ضمن کاهش روش مصرف تدخین، گرایش به مواد مخدر سنگین بیشتر شده است.

تنوع، ارزان قیمت و حمل و نقل آسان مواد مخدر سنگین و گرایش زیاد جوانان به این مواد (کراک و شیشه مشکلات زیادی را در سطح جامعه و خانواده ها به وجود آورده است و در موارد زیادی موجب افزایش آمار جرم و جنایت و تخلفات اجتماعی شده است. با این همه، اهمیت اصلی مطالعه تغییر الگوی مصرف مواد مخدر در جوانان را باید در تأثیرات شدید این مواد در موارد زیر دانست: ۱- افزایش آمارهای جرم و جنایت؛ ۲- از بین رفتن ارزش های اسلامی و اخلاقی در بین جوانان؛ ۳- شیوع بیماری های ناشی از مصرف بی رویه این مواد در بین جوانان؛ ۴- از بین رفتن نیرو و توانایی جوانان؛ ۵- کاهش مشارکت جوانان در صحنه اجتماعی؛ ۶- بی تفاوتی جوانان نسبت به مسائل اجتماعی و میهنی و اختلالات شخصیتی؛ ۷- و در نهایت بروز رفتارهای ناهنجار.

از همین رو با توجه به مطالب پیش گفته پرسش های زیر مطرح می گردد:

- عوامل موثر بر تغییر الگوی مصرف مواد مخدر در بین جوانان کدامند؟
- جوانان از چه سنی مصرف مواد را شروع می کنند؟
- اولین مواد مصرفی توسط جوانان کدامند؟
- روند تغییر الگوی مصرف از مواد سبک به سوی مواد سنگین در جوانان چگونه است؟
- زمان تغییر الگوی مصرف مواد مخدر جوانان در چه سنی آغاز می شود؟
- آیا نوع مصرف مواد مخدر در جوانان از الگوی خاصی در طول سنین ۱۷ الی ۲۹ سالگی تبعیت می کند؟

مبانی نظری

در ادبیات علوم بهزیستی، اعتیاد عبارت است از یک پدیده زیستی که به ارگانیزم امکان می دهد خود را به تدریج با پاره ای مواد سمی سازش دهد و مصرف روزمره مقادیری از این مواد را که برای ارگانیزم بکر کشنده است، تحمل کند. (وائقی، ۱۳۸۱: ۱۳۷) همچنین سوء مصرف مواد مخدر یعنی این که مصرف مواد تا چه اندازه در زندگی فرد اختلال ایجاد می کند. بر این اساس، استفاده از این مواد تا آنجا که به تحصیل، شغل یا روابط افراد با دیگران آسیب می رساند، می تواند به عنوان سوء مصرف تلقی شود. (جدیدی، ۱۳۸۶: ۲۹۲) فیزیولوژیست ها در تعریف اعتیاد می گویند: «اعتیاد عبارت از حالتی است که استعمال متوالی یا متناوب ماده مخدر در فرد ایجاد می کند. با استعمال مواد مخدر، تحریک پذیری سلول های عصبی و دستگاه عصبی افزوده می شود و در نتیجه داروی بیشتری لازم است که آن را به حال تعادل برگرداند. (اورنگ، ۱۳۶۷: ۴) سازمان جهانی بهداشت در سال ۱۹۵۰ از اعتیاد چنین تعریفی ارائه می دهد: اعتیاد به مواد مخدر، مسمومیت حاد یا مزمنی است که مضر به حال شخص و اجتماع می باشد و زاییده مصرف داروی طبیعی یا صنعتی به شمار می رود؛ به عبارت دیگر، اعتیاد یک وابستگی روانی یا جسمی به آثار داروهای اعتیاد آور است به گونه ای که وقتی دارو به معتاد نرسد آثار روانی و جسمی که به آثار قطع دارو مرسوم است در وی ظاهر می گردد. (وائقی: ۱۳۶) معتاد به انسانی گفته می شود که از راه های گوناگون نظیر خوردن مواد مخدر، تزریق، دود کردن یا استنشاق، یک یا چند نوع ماده

مخدر را با هم و به صورت مداوم مصرف می کند که در صورت قطع آن، با مسایل جسمانی، رفتاری یا هر دو مواجه می شود. (آقا بخشی، ۱۳۷۹: ۹)

تا کنون دیدگاه های زیادی در خصوص علل گرایش به مواد مخدر مطرح شده است. دیدگاه های موجود سعی نمودند که با ارائه دسته بندی های گوناگون، چارچوبی را در جهت تبیین گرایش جوانان به مواد مخدر تدوین کنند. به طور کلی طبقه بندی های موجود را می توان در سه دسته کلی قرار داد که عبارتند از:

۱- دسته ای که ساختار جامعه را (در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) علت گرایش جوانان به مواد مخدر می انگارند.

۲- دسته دوم مربوط به محیط بلافصل فرد و تعاملات اجتماعی اوست که در حیطه های خصوصی افراد در درون ساخت اجتماعی و تحت تأثیر آن جریان دارد و از نوع روابطی سخن می گویند که مستعد اعتیاد هستند. عواملی همچون همنشینی و معاشرت با دوستان معتاد، وجود عضو معتاد در خانواده، روابط ناسالم خانوادگی و ... در این دسته قرار می گیرند؛

۳- دسته سوم عوامل خرد هستند و به ویژگی های فرد مربوط می شوند. مشکلات جسمانی و پناه بردن به مواد به عنوان معالج یا مسکن، مشکلات روانی و رفتاری، افسردگی، فقدان ایمان، تجربه دنیای نشئه گی، افزایش و تقویت قدرت تحریک پذیری جنسی از جمله این عوامل می باشد.

از نظر جامعه شناسان علل گرایش جوانان به مواد مخدر، معلول عوامل متعددی است که عمده علل و عوامل آن عبارت است از:

۱- ضعف و سستی نظارت و کنترل اجتماعی (سخاوت، ۱۳۸۳: ۱۷؛ تبریزی، ۱۳۸۳: ۶۹-۶۹؛ آخوندی، ۱۳۸۲، سخاوت، ۲۰: ۱۳۸۶).
 ۲- کاهش وابستگی و تعلق خاطر به جامعه و ارزش ها: به عبارت دیگر چهار عنصر وابستگی، علاقه، و تعلق خاطر به جامعه در کنار ایمان نیز ابزار کنترل اجتماعی به شمار می روند و با آن ارتباط تنگاتنگی دارند. بنابراین، اگر علاقه افراد به جامعه و فرهنگ کاهش یابد و تعهد آنها به جامعه به سستی گراید و نیز اگر مشارکت اجتماعی افراد کم گردد و پای بندی های دینی و اخلاقی آنها کاسته شود، افراد به شدت در معرض انحراف و کج روی خواهند بود. بنابراین باید کاری کرد که علاقه مندی و تعهدات اجتماعی و ارزشی فزونی گیرد و مشارکت اجتماعی همه گیر شود و گسترش یابد و نیز پای بندی دینی و اخلاقی انسان ها تعمیق و افزایش یابد. در این میان هر چند ممکن است راه های گذشته نیز تأثیری شایان در این جهت داشته باشند، لکن تأثیر دین و به ویژه عنصر ویژه آن یعنی انتظار فرج، شگفت آفرین است. (رابر تسون، ۱۳۷۷: ۱۷۶؛ مسعود چلبی، ۱۳۷۵: ۷۱)

۳- عدم تعادل ساختاری: بررسی سیاست های اجتماعی در بعضی جوامع نشان می دهد چنانچه بین اهدافی که برای مردم تعریف می شود و فرصت ها و ابزاری که برای رسیدن به این اهداف در اختیار آنها قرار می گیرد، فاصله و شکاف عمیقی وجود داشته باشد، جامعه دچار بی تعادلی ساختاری شده و در نهایت افراد اهداف خویش را از طریق نامشروع دنبال می کنند و در این صورت میل به انحرافات افزایش می یابد. (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۶۳-۶۱)

با توجه به نظریات فوق، علل تغییر الگوی مصرف را باید در عوامل محیطی یعنی فراوانی و در دسترس بودن مواد مخدر صنعتی و شیمیایی (سرکندی، ۱۳۷۹)، عامل آسیب پذیری زیستی یعنی نوعی اقدام برای خود درمانی از سوی معتاد دانست. مورد اخیر بدان معنا است که معتادان به مواد مخدر سنتی، برای اصلاح کردن ناآگاهانه) عدم توازن زیست شیمیایی در مغز که ناشی از ترک اعتیاد با آنچه به طور ارثی در این افراد وجود دارد، داروهایی را مصرف می کنند که برخی از داروهای روان گردان، ممکن است پریشانی عاطفی همراه با این حالت ها را برطرف کند. (روزنهان و سیلگمن، ۱۳۸۳: ۸۴) و سر انجام عامل سوم تغییر الگوی مصرف، عامل الگوی شرطی سازی یادگیری (نورانی پور، ۱۳۸۳: ۴۳) است. اندیشمندان این نظریه اعتقاد دارند که تمام نقاط روی این پیوستار از مصرف تا سوء مصرف، تحت تأثیر یک سلسله فرایندهای یادگیری مشابه است. نظریه های یادگیری رفتاری، نقش علی عوامل ژنتیکی را به حداقل می رساند و در عوض بر تأمل تأثیرات محیط فرد، ترکیب بیولوژی یا خلقی و فرایندهای یادگیری تأکید بسیار دارند.

همچنین تئوری محرومیت نسبی، اذعان می دارد که افراد طبقات پایین ممکن است هنگام مقایسه شرایط زندگی خود با افراد ثروتمند، احساس محرومیت نمایند. این احساس محرومیت به احساس بی عدالتی و نارضایتی منجر می گردد و عدم اعتماد را در آنها پرورش می دهد. در نتیجه فرصت پیشرفت آن ها از طریق معیارهای مشروع مسدود می گردد و احساس ناتوانی را به وجود می آورد که در نهایت دشمنی و پرخاشگری و سرانجام اعتیاد به مواد مخدر را به دنبال خواهد داشت (مبارکی، ۱۳۸۳: ۷۴).

به طور کلی علل گسترش مصرف مواد مخدر صنعتی در بین جوانان را باید در باورهای غلط در مورد مصرف مواد صنعتی و شیمیایی در بین جوانان دانست. این باورها تحت تأثیر اندیشه های خام جوانانی و تبلیغات فرهنگی کشورهای امپریالیست به منظور استفاده ابزاری از این مواد در کشورهای در حال توسعه و جهان سوم است. با این توصیف باورها غلط را می توان در موارد زیر خلاصه کرد:

- ۱- عدم اعتیاد آور بودن مواد صنعتی و شیمیایی؛ این باور غلط از آنجایی نشأت می گیرد که جوانان به علت عدم اطلاع از مضرات و پیامدهای مواد صنعتی و نادیده انگاشتن عوارض آن، تصور می نمایند مصرف تفریحی و تجربه یک بار مصرف سبب کسب لذت، تفریح و خوشگذرانی می گردد و به اعتیاد آنان منجر نخواهد شد. پژوهش ها نشان می دهد که افراد برای رسیدن به احساس لذت اولیه ناشی از مصرف مواد صنعتی، می بایست به مقدار مصرف خود اضافه نمایند که این امر خود سبب وابستگی و اعتیاد آنان خواهد شد.

- ۲- پایین بودن آسیب های ناشی از مصرف مواد صنعتی و شیمیایی؛ تبلیغات سوء در جهان به گونه ای است که وانمود می شود، آسیب های ناشی از مصرف مواد صنعتی و شیمیایی به میزان قابل ملاحظه ای کمتر از انواع مواد مخدر طبیعی (افیونی) است و مصرف مواد شیمیایی خطری برای سلامتی افراد ندارد. پژوهش ها نشان داده است که آثار سوء ناشی از مصرف مواد صنعتی و شیمیایی به مراتب بالاتر از آثار مواد مخدر طبیعی است و خسارت های شدید روانی در ابعاد مختلف، خط بطلان بر این تبلیغات دروغین کشیده است.

- ۳- ایجاد انرژی مضاعف به واسطه مصرف مواد صنعتی و شیمیایی؛ عده ای بر این باورند که مصرف مواد صنعتی سبب احساس شغف و شادمانی و انرژی مضاعف خواهد گردید. باید یادآور شد که مصرف مواد صنعتی سبب ایجاد توهم در ذهن و بروز لطمه به سیستم اعصاب مرکزی مغز خواهد شد. بنابر این بیمار مغزی نمی تواند با احساس شغف و ... روبرو گردد.

- ۴- افزایش قوای جنسی ناشی از مصرف مواد صنعتی و شیمیایی؛ تبلیغات مسموم در جامعه دلالت بر این موضوع دارد که مصرف مواد صنعتی سبب افزایش قوای جنسی خواهد شد. در حالی که نتایج بررسی های صورت پذیرفته، حکایت از آن دارد که در دراز مدت همزمان با وابستگی روانی به مواد صنعتی، میل جنسی در مصرف کننده را کاهش می دهد و سبب تضعیف قوای جنسی خواهد شد.

- ۵- آرامش، افزایش تمرکز و خلاقیت ناشی از مصرف مواد صنعتی شیمیایی؛ دسته ای از مصرف کنندگان مواد صنعتی و شیمیایی اظهار می دارند که مصرف مواد صنعتی سبب افزایش (مصنوعی) هوشیاری، خلاقیت، بهبود کارایی خواهد شد. باید یاد آور گردید که مصرف این گونه مواد و بروز وابستگی های روحی و روانی برای مصارف مجدد، سبب روان پریشی (جنون) و آشفتگی های ذهنی در مصرف کنندگان گردیده است.

چارچوب نظری تحقیق

علل تغییر الگوی مصرف مواد مخدر از مواد سنتی به صنعتی جوانان را باید در تعامل شخصیت روانی و اجتماعی جوانان و وضعیت محیط اجتماعی آنان جستجو کرد.

چارچوب نظری این تحقیق در بر دارنده ترکیب چند نظریه در جهت تبیین علل تغییر الگوی مصرف مواد مخدر در بین جوانان است. البته قابل ذکر است که مصرف هر گونه مواد مخدر، خطرات زیادی را در پی خواهد داشت. با این همه به دلیل تغییراتی که در نوع مصرف مواد مخدر در بین جوانان به وجود آمده است، باعث بروز بسیاری از رفتارهای پر خطر و از بین رفتن سلامت روحی و جسمی جوانان شده است.

همان طور که پیش تر اشاره شد مصرف مواد مخدر صنعتی، صدمات جبران ناپذیری به جسم و روح جوانان بر جای می گذارد و مصرف دائم این مواد در طول روز، آمارهای مرگ جوانان را افزایش داده است. چارچوب نظری این تحقیق اشاره به این موضوع دارد که تغییر الگوی مصرف مواد مخدر از سنتی به صنعتی متأثر از فضایی است که این فضا گسترش مصرف کراک و شیشه در بین جوانان را موجب می شود. با این توصیف، مصرف کراک و شیشه معمولاً با استفاده از سه روش عمده در بین جوانان گسترش پیدا می کند که عبارتند از:

اول: این که کسانی که به هروئین اعتیاد دارند و می خواهند با کمک یک ماده دیگر، آن را ترک کنند، نوع مصرف را تغییر می دهند، در حالی که ماده جایگزین به مراتب خطرناک تر از اولی است.

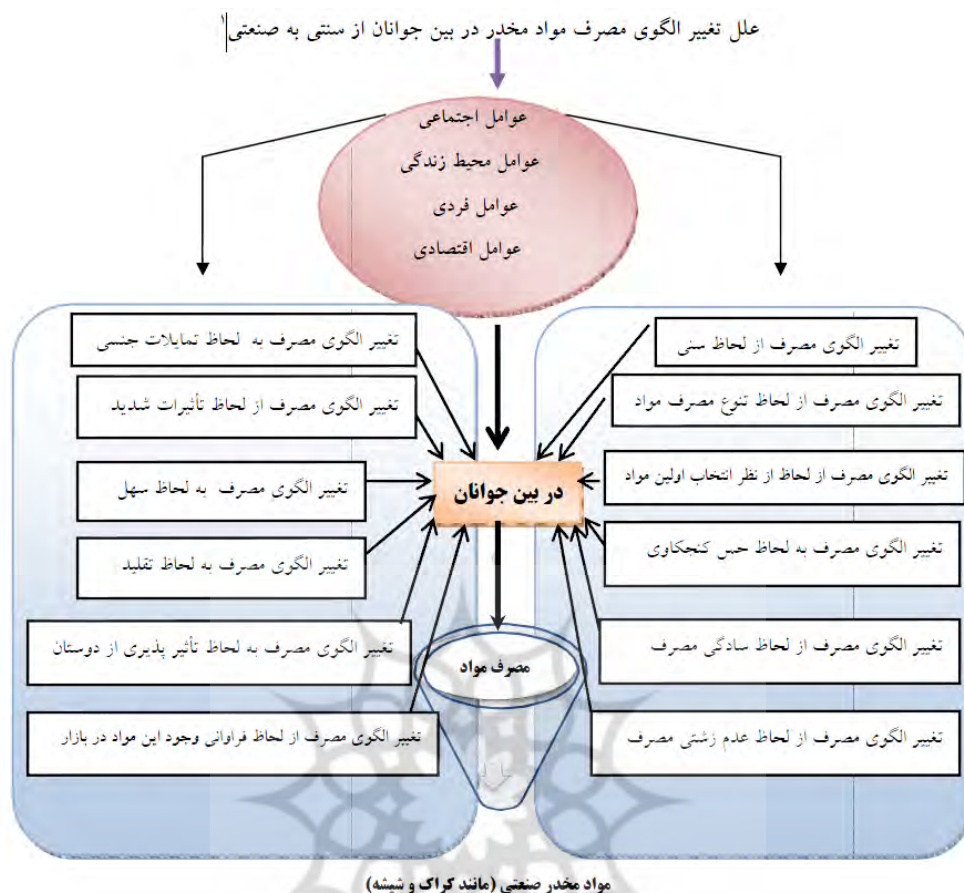
دوم: این تصور که برای تسکین عوارض مواد محرک یا توهم زا که معمولاً در پارتی ها مصرف می شوند، می توان از ماده جدید استفاده کرد. این توصیه ای است که از سوی آنانی که دچار «توهم» می شوند تا سردرد و تنش های ناشی از آن را کاهش دهند. معمولاً هم تصور می کنند که ماده جدید اعتیاد آور نیست. در حالی که بلافاصله وابستگی ایجاد می شود، زیرا این ماده جدید، از مواد مشابه اعتیادآورتر است.

سوم: این که غیر از مدل لباس و آرایش مو، مصرف مواد مخدر هم به صورت یک «مد» از کشورهای غربی تقلید می شود. بنابراین اگر ماده ای که در غرب رایج است به ایران بیاید، به جهت حفظ کلاس و کسب پرستیژ، بازار مصرف تضمین شده ای دارد. جوانانی هستند که بنگ و حشیش و تریاک را نشانه عقب ماندگی و کریستال و آیس و اسید را نشانه پیشرفت می دانند. جوانانی که سابقه مصرف کراک دارند، آن را به تکه های سفید آب سنتی تشبیه می کنند با ظاهری سنگ مانند ولی متخلخل، سست و سفید رنگ که هیچ بری خاصی ندارد. کراک به صورت تدخینی و تزریقی، مصرف می شود، در مدت بسیار کوتاهی اثر می کند. حتی مراحل تزریق آن هم ساده تر است.

این ویژگی ها باعث شده کراک در پارتی ها و جمع های دوستانه، بیشتر رواج پیدا کند. دختران هم مصرف کنند؛ آن هستند هر چند آنان به مقدار کمتری نشئه می شوند، ولی وابستگی بیشتری پیدا می کنند. اغلب افراد معتاد، استفاده از کراک را بعد از مصرف کریستال یا اسید پیشنهاد می کنند تا اثر محرک را کمتر کند.

به هر روی در چارچوب نظری این تحقیق، تغییر الگوی مصرف مواد مخدر از سنتی به صنعتی را باید در پارامترهای زیر دنبال کرد که عبارتند از:

- تغییر الگوی مصرف از لحاظ سنی (کاهش سن مصرف مواد مخدر صنعتی)
 - تغییر الگوی مصرف از لحاظ فراوانی وجود این مواد در بازار؛
 - تغییر الگوی مصرف از لحاظ تنوع مصرف مواد مخدر صنعتی از سوی معتادان نوجوان و جوان؛
 - نقش فعال محیط زندگی و دوستان در تغییر الگوی مصرف از سنتی به صنعتی
 - تغییر الگوی مصرف از لحاظ سهولت الوصول بودن تهیه این مواد در بازار به جهت سادگی حمل و نقل و بدون بو و رنگ بودن این مواد
 - تغییر الگوی مصرف از لحاظ مقبولیت این مواد در بین جوانان به خاطر تقلید از مصرف کنندگان پر درآمد و تحصیل کرده جوان؛
 - تغییر الگوی مصرف از لحاظ تأثیر شدید این مواد بر روح و روان انسان در جهت جبران کمبودهای فردی؛
 - تغییر الگوی مصرف به لحاظ افزایش تمایلات جنسی و تفریح هی حمدو حصر در مهمانی ها تغییر الگوی مصرف به لحاظ زشت نبودن این مواد در بین جوانان
 - تغییر الگوی مصرف به لحاظ ارزانی نرخ این مواد در بازار خرید و فروش؛
 - تغییر الگوی مصرف به لحاظ سادگی مصرف مواد مخدر صنعتی و نوشگی زیاد؛
 - تغییر الگوی مصرف به لحاظ انتخاب اولین مواد مخدر در بین جوانان؛
 - تغییر الگوی مصرف به لحاظ حس کنجکاوی جوانان در مصرف مواد مخدر صنعتی؛
- با توجه به مؤلفه های فوق، مدل الگوی نفری فوق را می توان چنین نمایش داد:

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر نوع تحقیق کاربردی و از نظر روش پژوهش، پیمایشی است. بنابر این پس از مشخص شدن جامعه آماری تحقیق و محاسبه حجم نمونه با روش کوکران (جامعه نمونه معتادان ۵۰۰ نفر و جامعه نمونه کارشناسان، درمان گران و افسران انتظامی مواد مخدر ۱۰۰ نفر) و تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق، پرسشنامه های معتادان و کارشناسان در اختیار آنها قرار گرفت. در جهت سنجش اعتبار و پایایی پرسشنامه ها، از روش اعتبار محتوا برای اعتبار سنجی و روش آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی پرسشنامه استفاده شد. بدین صورت که برای سنجش اعتبار ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه در اختیار ۵ نفر از اساتید قرار گرفت و اعتبار آن مورد تأیید قرار گرفت. همچنین در جهت سنجش پایایی، ابتدا تعداد ۳۰ پرسشنامه در اختیار جامعه نمونه قرار گرفت و آلفای سؤالات (آلفای پرسشنامه معتادان $(\sigma = 0/934)$ و پرسشنامه کارشناسان $(\sigma = 0/803)$ نشان دهنده پایایی خوب سؤالات است. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار spss استفاده شده است.

توصیف اطلاعات

یافته های حاصل از تحلیل یک متغیره، بیانگر ویژگی های فردی معتادان (میانگین سی پاسخ گویان، میانگین سنی آغاز مصرف مواد مخدر صنعتی، اولین مواد مصرفی، همراهی دیگران در مصرف، میانگین سنی مصرف کراک و شیشه در بین جوانان، تنوع مصرف) است. با توجه به اطلاعات جدول یک، می توان گفت که میانگین سنی پاسخ گویان ۳۲ سال و میانگین سنی آغاز مصرف مواد مخدر صنعتی در بین آنها ۱۸/۰۲ سال بوده است. در عین حال مواد مخدر شیشه و کراک، بیشترین مرادی بودند که جوانان در آغاز مصرف این مواد را انتخاب کردند. از طرفی اطلاعات نشان می دهد که اکثر معتادان با دوستان هم محلی مواد مصرف می کردند و میانگین سنی مصرف کراک و شیشه با ۱۷/۷۸ سال در بین جوانان حتی کمتر از میانگین سنی آغاز مصرف بوده است. همچنین

معتادان بیان داشتند که به لحاظ تنوع مواد مخدر صنعتی در بازار تهران به این مواد گرایش پیدا کرده و میزان مقبولیت شیشه و کراک در بین جوانان بیش از سایر مواد می باشد.

جدول شماره ۱ - ویژگی های فردی پاسخ گویان

ویژگی های فردی			
میانگین	میانگین سنی پاسخگویان		
۳۲/۵			
میانگین	میانگین سنی آغاز مصرف مواد مخدر صنعتی		
۱۸/۰۲			
درصد	فراوانی	گزینه	نام اولین مواد مخدر مصرفی
۲۵/۳	۱۱۹	شیشه	
۵۰/۳	۲۳۷	کراک	
۱/۹	۹	هرویین	
۳/۰	۱۴	تریاک	
۱۶/۶	۷۸	حشیش	
درصد	فراوانی	گزینه	اولین مواد مصرفی با همراهی چه کسی بوده است
۱۰/۲	۴۸	دوستان مدرسه	
۵۱/۴	۲۴۲	دوستان محل	
۲۲/۱	۱۰۴	اقوام	
۱۳/۴	۶۳	به تنهایی	
میانگین	میانگین سنی مصرف کراک و شیشه در بین جوانان		
۱۷/۷۸			
درصد	فراوانی	گزینه	تنوع مصرف
۱۹/۵	۹۲	خیلی زیاد	
۱۳/۲	۶۲	زیاد	
۲۸/۷	۱۳۵	متوسط	
۱۴/۲	۶۷	کم	
۱۸/۵	۸۷	خیلی کم	
درصد	فراوانی	گزینه	میزان مقبولیت مواد مخدر در بین جوانان
۲۰/۰	۹۹	کراک	
۵۷/۱	۲۶۹	شیشه	
۲/۱	۶	تریاک	
۱/۳	۱۰	هرویین	
۱۳/۶	۶۴	قرص X	

همچنین اطلاعات جدول ۴ در خصوص علت گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی نشان می دهد که جوانان به دلیل تنوع طلبی و تفریح در مهمانی ها و بالا بردن لذات جنسی و آثار هیجانی، انرژی زیادی و افزایش تحرک در مراسم میهمانی با ورزش و هم چنین استعمال آسان و بدون بو بودن و ارزانی و در دسترس بودن این مواد و نیز جبران کمبودهای فردی (خجالتی و کم رویی و ...) ایجاد محیط صمیمی و تظاهر به خوش برخورد و خوشرو بودن در جمع این مواد را مصرف می کنند.

جدول ۲- علت گرایش جوانان به کراک و شیشه

علت	کاملاً موافقم	موافقم	بی نظرم	مخالقم	کاملاً مخالفم
برای تنوع طلبی	۲۵/۷	۳۳/۱	۱۳/۰	۶/۲	۸/۱
ارزانی این مواد	۲۱/۷	۳۳/۸	۱۱/۰	۷/۰	۶/۲
در دسترس بودن	۳۴/۴	۳۲/۱	۵/۹	۴/۲	۴/۲
برای کنجکاوی	۲۵/۱	۳۵/۵	۱۰/۴	۳/۶	۴/۷
پیشنهاد دوستان	۲۶/۱	۳۶/۱	۱۰/۰	۵/۱	۳/۶
برای تجربه و نواخواهی	۲۸/۹	۳۴/۶	۹/۳	۲/۸	۳/۲
انرژی زایی	۳۲/۵	۳۷/۴	۹/۶	۳/۶	۴/۰
جبران کمبودهای فردی	۳۳/۳	۳۹/۳	۹/۸	۶/۴	۳/۲
استعمال آسان	۳۴/۴	۳۶/۹	۱۳/۸	۴/۵	۱/۹
آثار هیجان آفرینی این مواد	۳۵/۰	۳۹/۱	۹/۸	۳/۴	۳/۸
تفریح در مهمانی ها	۴۶/۱	۳۳/۱	۷/۴	۱/۹	۳/۰

تحلیل اطلاعات

یافته های حاصل از جداول یک و دو متغیره، چگونگی تغییرات متغیرهای مستقل و روابط بین متغیرهای جداول دو متغیره را نشان می دهد. همچنین در تحلیل رگرسیون، تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته تحقیق (تغییر الگوی مصرف) مورد ارزیابی قرار می گیرد.

جدول ۳- آزمون یک متغیره زمان شروع مصرف مواد مخدر در بین جوانان

حد تفاضل فراوانی ها	فراوانی مورد انتظار	فراوانی مشاهده شده
-۱۴/۵	۵۸/۵	۴۴
۵۳/۵	۵۸/۵	۱۱۲
۸۰/۵	۵۸/۵	۱۳۹
۳۰/۵	۵۸/۵	۸۹
-۷/۵	۵۸/۵	۵۱
-۴۳/۵	۵۸/۵	۱۵
-۴۵/۵	۵۸/۵	۱۳
-۳۵/۵	۵۸/۵	۵
جمع		۴۶۸

بر اساس نتایج آزمون کای اسکوئر یک متغیره ($X = ۵۲۵.۳۸۷$) جدول ۳، بین فراوانی های مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار مربوط به جوانان در زمان شروع مصرف، از چه مواد مخدر استفاده می کنند» تفاوت معنی داری وجود دارد و این تفاوت در سطح بیش از ۹۹ درصد اطمینان و کمتر از یک درصد خطا ($p < ۰.۰۱$) معنادار است. بنابر این فراوانی های مشاهده شده در کل جامعه آماری نیز قابل تبیین است. به عبارت دیگر با توجه به اینکه بیشترین فراوانی مربوط به ماده مخدر کراک است، پس می توان گفت که جوانان در زمان شروع مصرف مواد مخدر از ماده مخدر کراک استفاده می کنند. هم چنین نتایج آزمون کای اسکوئر یک متغیره ($p < ۰.۰۱$ $X = ۵۲۵.۳۸۷$) جدول ۴ بیانگر این موضوع است که جوانان در زمان شروع مصرف مواد مخدر از ماده مخدر کراک استفاده می کنند.

جدول ۴-

حد تفاضل فراوانی ها	فراوانی مورد انتظار	فراوانی مشاهده شده	مواد مخدر
۴۱/۵	۷۷/۵	۱۱۹	شیشه
۱۵۹/۵	۷۷/۵	۲۳۷	کراک
-۶۸/۵	۷۷/۵	۹	هرویین
-۶۳/۵	۷۷/۵	۱۴	تریاک
۰/۵	۷۷/۵	۷۸	حشیش
-۶۹/۵	۷۷/۵	۸	سایر
		۴۶۵	جمع

جدول ۴- آزمون یک متغیره جوانان در زمان شروع مصرف، از چه مواد مخدري استفاده مي کنند. از طرف ديگر نتايج آزمون کاي اسکوتز دو متغيره ($p < 0.01$ و $x=14283$) جدول ۵ نشان مي دهد که الگوی مصرف مواد مخدر در سه گروه سنی ۱۶-۱۴ سال ۱۹-۱۷ سال و ۲۰ تا ۲۲ سال در درجه اول کراک و در درجه دوم شیشه بوده است.

جدول ۵- الگوی سنی مصرف مواد مخدر در جوانان

مواد مخدر	گروه سنی								جمع
	۱۳-۱۰	۱۶-۱۴	۱۹-۱۷	۲۲-۲۰	۲۵-۲۳	۲۸-۲۶	۳۱-۲۹	۴۰-۳۲	
شیشه	۷	۳۹	۴۷	۱۸	۵	۳	۰	۰	۱۱۹
کراک	۹	۴۱	۶۸	۵۲	۴۱	۹	۱۲	۵	۲۳۷
هرویین	۱	۱	۰	۴	۳	۰	۰	۰	۹
تریاک	۳	۱	۴	۳	۰	۳	۰	۰	۱۴
حشیش	۲۱	۲۹	۲۰	۶	۲	۰	۰	۰	۷۸
سایر	۳	۱	۰	۲	۰	۰	۱	۰	۷
جمع	۴۴	۱۱۲	۱۳۹	۸۵	۵۱	۱۵	۱۳	۵	۴۶۴

تحلیل چند متغیره

در این بخش در تحلیل ارایه می گردد که در واقع نظر معتادان و کارشناسان را در خصوص تأثیر عوامل بر تغییر الگوی مصرف را نشان می دهد، در خصوص کارشناسان، نتایج رگرسیونی نشان می دهد که پنج متغیر ارزانی مواد مخدر صنعتی؛ تقلید از سایر جوانان؛ نو خواهی و تنوع طلبی؛ لذت جویی و تحریک جسمی؛ و حضور در مهمانی های شبانه بیش ترین تأثیر را در تغییر الگوی مصرف مواد مخدر جوانان از نظر کارشناسان بر جای می گذارند. (جدول ۶)

جدول ۶- مشخص کننده های کلی تحلیل رگرسیونی متغیرهای مستقل بر تغییر الگوی مصرف مواد مخدر در جوانان (نظر کارشناسان)

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	آزمون تی	میزان خطا ضریب بی
	همبستگی	خطای استاندارد	ضریب بتا		
ارزانی مواد	-۰.۲۶۴	۰.۰۶۱	-۰.۳۱۴	-۴.۳۳۷	۰.۰۰۰
تقلید از سایرین	۰.۵۴۷	۰.۰۷۴	۰.۵۷۸	۷.۳۷۶	۰.۰۰۰
تنوع طلبی و نوخواهی	-۰.۱۹۶	۰.۰۷۴	-۰.۱۹۸	-۲.۶۴۹	۰.۰۰۹
مصرف در مهمانی های شبانه	۰.۲۹۴	۰.۰۹۵	۰.۲۵۹	۳.۰۹۴	۰.۰۰۲
میزان رضایت دیگران	۰.۱۶۱	۰.۰۸۲	۰.۱۶۷	۱.۹۵۹	۰.۰۵۰

هم چنین نظر معنادار در خصوص علت تغییر الگوی مصرف در جوانان، نتایج رگرسیونی نظر معنادار در مورد عوامل مؤثر در تغییر الگوی مصرف، نشان می دهد که چهار متغیر جبران کمبودهای فردی و خوش برخوردی و خوش رویی در جمع تفریح در مهمانی ها و بالا بردن لذت جنسی و بیدار بودن شبانه؛ استعمال آسان و با کلاس بودن در بین دوستان و بدون بو و قابل حمل و نقل آسان؛ و جنبه نشگی این مواد بیشترین تأثیر را در تغییر الگوی مصرف مواد مخدر از سنتی به صنعتی بر جای گذاشته است. (جدول ۷)

جدول ۷- مشخص کننده های کلی تحلیل رگرسیونی متغیرهای مستقل بر تغییر الگوی مصرف مواد مخدر در جوانان (نظر معنادار) میزان خطا

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	آزمون تی	میزان خطا ضریب بی
	همبستگی	خطای استاندارد	ضریب بتا		
جبران کمبودهای فردی در جمع	.۳۲۶	.۰۸۴	.۲۵۱	۳.۸۶۵	.۰۰۰
تفریح در مهمانی ها	.۲۴۶	.۱۲۱	.۱۵۸	۲.۰۳۵	.۰۴۳
استعمال آسان همانند سیگار و پپ	-.۲۳۴	.۱۰۰	-.۱۵۸	-۲.۳۴۳	.۰۲۰
برای تشنگی	-.۲۱۴	.۰۹۰	-.۱۵۵	-۲.۳۶۳	.۰۱۹

نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، شناخت و بررسی علل تغییر الگوی مصرف مواد مخدر در جوانان است. درک این عوامل می تواند برنامه های مربوط به کنترل و پیش گیری از گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی را هدایت و پشتیبانی کند. با وجود صراحت قانون برنامه چهارم توسعه در خصوص جلوگیری از مصرف مواد مخدر صنعتی (ماده ۹۷ بخش سوم، فصل هفتم) در راستای ارتقای سلامت و بهبود کیفیت زندگی جامعه ایرانی، همچنان مصرف این مواد در جوانان رو به افزایش است. برآوردهای صورت گرفته، نشان می دهد که میزان خسارت های اقتصادی - اجتماعی مستقیم و غیر مستقیم مواد مخدر و قاچاق آن در کشور سالیانه ۷۰۰ میلیارد تومان است (صادقی، ۱۳۸۲:۱۵۵) و به طور متوسط بر اساس آمار سالیانه حدود ۲۰۰ نفر از اعضای نیروی انتظامی کشور را در جریان مبارزات از دست می دهیم (رئیس دانا، ۱۰۵:۱۳۸۱)

هر چند در گذشته استعمال مواد مخدر تنها مختص افراد بالای ۵۰ سال بوده است اما امروزه سن گرایش به مواد مخدر و استعمال آن حتی به دوره نوجوانی هم کاهش یافته است. اگر زمانی استفاده کنندگان مواد مخدر طبیعی مجبور به پنهان کاری بودند، مواد مخدر جدید به عنوان کالایی لوکس در میهمانی ها و محافل دوستانه بین جوانان نوجوانان دست به دست می گردد. افزایش جمعیت جوان هر کشور، میزان آسیب پذیری جوامع را به لحاظ سوء مصرف مواد مخدر صنعتی و شیمیایی مضاعف نموده است. زیرا جوانان امروزی با انگیزه کنکاوی خود، همگرایی با روند تحولات اجتماعی، جهانی و هویت یابی و یا رهایی از فشارهای اجتماعی، فرار از مشکلات و مسئولیت ها، به مصرف مواد مخدر به ویژه مواد مخدر صنعتی و شیمیایی پناه می برند. نتایج حاصل از یافته های این پژوهش می تواند ضمن ارایه تصویری روشن از کم و کیف ویژگی های جوانان معتاد به مواد مخدر صنعتی، سهم عمده ای در سازو کار تدوین برنامه های پیش گیری از رشد مصرف مواد مخدر صنعتی داشته باشد. به طور کلی می توان گفت که عمده ترین عامل مؤثر در گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی، دارای ماهیتی اجتماعی و فرهنگی و عدم شناخت جوانان از خطرات این مواد است. داده های تحقیق نشان می دهد که سن آغاز مصرف مواد مخدر در کشور ۱۸/۰۲ سال است و هم چنین میانگین سنی معتادانی که اولین بار مواد مخدر صنعتی را مصرف کرده اند ۱۷/۷۸ سال بوده است. از طرف دیگر مواد مخدر کراک و شیشه به ترتیب موادی هستند که جوانان آنها را به عنوان اولین مراد مخدر مصرف می کنند. الگوی سنی مصرف مواد مخدر صنعتی (جدول ۶) بیانگر این حقیقت است که بیشترین مصرف کراک و شیشه در سنین نوجوانی و جوانی مصرف می گردد و این مصرف بیش تر با دوستان محل و در مهمانی های شبانه بوده است. جوانان می پندارند که مصرف این مواد اعتیاد آور نیست و این امر زنگ خطری برای مسئولان کشور است که نشان می دهد اقدامات اطلاع رسانی در جامعه پیرامون خطرات مواد مخدر صنعتی کافی نبوده است.

با این همه، یافته‌های تحلیلی تحقیق گویای این واقعیت است که مهم‌ترین عوامل مؤثر مصرف مواد مخدر صنعتی (از نقطه نظر معتادان) را باید در جبران کمبودهای فردی در جمع، تفریح در مهمانی‌ها، استعمال آسان و برای نشگی و (از نظر کارشناسان) ارزانی این مواد، تقلید از سایرین، تنوع طلبی جوانان، مصرف در مهمانی‌های شبانه دانست.

پیشنهادها

با توجه به آنچه پیرامون باورهای غلط مصرف مواد مخدر در میان جوانان یادآور شدیم، پیشنهاد می‌گردد که با تولید برنامه‌های آموزشی و رادیویی و تلویزیونی عواقب زیان بار مصرف مواد مخدر صنعتی و شیمیایی روشن شود تا از این رهگذر، باورهای غلط جوانان تغییر یابد. به ویژه با توجه به سرعت نفوذ اینترنت و استفاده فراوان جوانان از فضای مجازی، اطلاع رسانی در فضای مجازی در کاهش گرایش جوانان به مصرف این مواد بسیار مؤثر است. با این توصیف، محتوای آموزشی فضای مجازی و وسایل ارتباط جمعی در خصوص مواد مخدر صنعتی باید در عرصه شاخص‌های زیر باشد:

الف) جوانان باید بدانند که علی‌رغم تبلیغات موجود (که آسیب‌های مصرف مواد صنعتی و شیمیایی به میزان قابل ملاحظه‌ای کمتر از انواع مواد مخدر طبیعی (تریاک و هرویین) است و مصرف مواد شیمیایی خطری برای سلامتی افراد ندارد) آثار سوء ناشی از مصرف مواد صنعتی و شیمیایی به مراتب بالاتر از آثار مواد مخدر طبیعی است و بروز خسارت‌های شدید روانی در ابعاد مختلف، خط بطلان بر این تبلیغات دروغین است.

ب) جوانان باید بدانند که ایجاد انرژی مضاعف و احساس شغف و شادمانی به واسطه مصرف مواد صنعتی و شیمیایی باور غلط و دروغین است؛ محتوای آموزش - ها باید یادآور شوند که مصرف مواد صنعتی سبب ایجاد توهم در ذهن و بروز لطمه به سیستم اعصاب مرکزی مغز خواهد شد. بنابر این بیمار مغزی نمی‌تواند با احساس شغف و ... روبرو گردد.

ج) جوانان باید بدانند که افزایش قوای جنسی ناشی از مصرف مواد صنعتی و شیمیایی یک باور غلط است. محتوای آموزشی باید در راستای اطلاع رسانی این پیام مهم باشد که در دراز مدت همزمان با وابستگی روانی به مواد صنعتی، میل جنسی در مصرف‌کننده کاهش یافته و سبب تضعیف قوای جنسی خواهد شد.

۲- با توجه به کاهش میانگین سنی گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی و شیمیایی (۱۵ تا ۱۸ سال)، هر گونه اقدام انتظامی و قضایی و آموزشی باید متناسب با شرایط سنی و جسمی و آگاهی آنان باشد. جوانان معتاد به کراک و شیشه، قربانیانی هستند که به علت باورهای غلط اجتماعی این مواد را مصرف می‌کنند. جوانان به خاطر هم‌رنگ شدن با گروه همان دست به هر رفتاری می‌زنند. فشارهای گروهی آنان را وادار به مصرف مواد مخدر صنعتی در مهمانی‌های شبانه و نشست‌های گروهی و تفریحات آخر هفته می‌کند. جوانان نمی‌توانند در مقابل فشار حاکم در مهمانی‌های شبانه که در آن مواد مخدر شیشه و قرص و کراک رایج است، این مواد را مصرف نکنند. بدون تردید، روابط نوجوانان در مدارس و شرکت آنان در مهمانی‌های شبانه به بهانه جشن تولد و مطالعه گروهی، موجب گرایش آنان به مواد مخدر صنعتی می‌گردد. بنابراین برخی از آموزش‌ها باید در محیط خانواده، مدرسه به ویژه در دوره‌های پایان راهنمایی و دوره دبیرستان صورت گیرد. جوانان مستعد تغییر باورها هستند و می‌توان با اطلاع رسانی درست به خانواده و محیط مدرسه، باورهای غلط آنها را نسبت به مواد مخدر صنعتی تغییر داد.

۳- همان طوری که نتایج تحقیق نشان داده است؛ ارزانی، فراوانی، سهل‌الوصول بودن و نخواستگی از جمله مهم‌ترین علل مصرف اولین ماده مخدر صنعتی (به ترتیب شیشه و کراک) بوده است. در این خصوص پیشنهاد می‌گردد که ضمن گسترش اقدامات انتظامی و قضایی در کنترل توزیع این مواد، با فروشندگان این مواد برخورد جدی تری صورت گیرد. با توجه به راحتی حمل و نقل و بدون بودن مواد صنعتی و شیمیایی لازم است که مامورین نیروی انتظامی، آموزش‌های کافی در این خصوص را در مراکز علمی طی کنند

۴- با توجه به اولویت مصرف مواد صنعتی (کراک و شیشه در سنین پایین‌تر، پیشنهاد می‌گردد که تاثیر عوامل تغییر الگوی مصرف مواد مخدر در بین جوانان از مواد سنتی به صنعتی با اقدامات اجتماعی و روان‌شناسی و اطلاع رسانی کنترل گردد. این کنترل باید با اولویت‌های زیر باشد

الف) اقدامات انتظامی و قضایی در جهت کنترل توزیع و مصرف مواد مخدری که بدون بر است و حمل آن آسانتر است؛

ب) برنامه ریزی‌های اجتماعی کلان از طریق برنامه‌های زیر در پیشگیری از گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی

- تولید برنامه‌های تلویزیونی، رادیویی، سینمایی، تئاتر، مسابقات و سرگرمی

- استفاده از نماد های دینی و مذهبی
- بهره گیری از گروه های مرجع علمی، ادبی، هنری، ورزشی، مذهبی و سینمایی؛
- نو خواهی و تنوع طلبی در مصرف؟
- ج) اقدامات انتظامی و قضایی در جهت کنترل توزیع مواد مخدر صنعتی در بازار؛
- د) اقدامات آموزشی به والدین در جهت کنترل مهمانی های شبانه جوانان؛

منابع

- [۱] آتشین، شعله (۱۳۸۱). ما - اعتیاد - جامعه، تهران: مؤسسه فرهنگی انتشاراتی گوهر منظوم
- [۲] آخوندی، محمد باقر (۱۳۸۲). حاشیه نشینیدر شهر مشهد و چشم انداز آینده، انتشارات مؤسسه تحقیقات و مطالعات بین المللی ابرار معاصر
- [۳] آشنایی با مواد مخدر صناعی (۱۳۸۲). تهران: انتشارات دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری
- [۴] آشنایی با مواد مخدر و روانگردان (۱۳۷۳). تهران: انتشارات اداره کل مبارزه و با مخدر ناجا
- [۵] آقا بخشی، حبیب (۱۳۷۹). اعتیاد و آسیب شناسی خانواده، تهران: انتشارات دانش آفرین
- [۶] اثرات اعتیاد پدر بر کارکردهای خانواده، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۱۰.
- [۷] احتشامی، علی (۱۳۸۳). کلیات و طبقه بندی مواد مخدر، تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی
- [۸] اسعدی، سید حسن (۱۳۷۹). اعتیاد زندگی با لذت، تهران: انتشارات سپهر.
- [۹] پژوهشنامه ای درباره بحران جهانی مواد مخدر، تهران: انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی
- [۱۰] پژوهشی بنیادی درباره مواد مخدر، تهران: انتشارات عمران.
- [۱۱] پیشگیر از اعتیاد، تهران: انتشارات سازمان انجمن اولیاء و مربیان
- [۱۲] پیشگیر، آموزش شیوه های علمی پیشگیری اولیه از اعتیاد به مواد مخدر، تهران: انتشارات آن.
- [۱۳] اورنگ، جمیله (۱۳۶۷). پژوهشی درباره اعتیاد، نشر فرهنگ و هنر ارشاد اسلامی.
- [۱۴] برفی، محمد (۱۳۸۳). از میکده تا ماتمکده، تهران: انتشارات احسان
- [۱۵] بروشور آموزشی اکستازی (۱۳۸۷). مبارزه با مواد مخدر ناجا
- [۱۶] بروشور آموزشی مت آمفتامین (۱۳۸۷). پلیس مبارزه با مواد مخدر ناجا
- [۱۷] پور افکاری، نصرت الله (۱۳۷۹). خلاصه روانپزشکی و علوم رفتاری، تهران: انتشارات شهر آب
- [۱۸] جدیدی، محسن (۱۳۸۹). مروری بر وابستگی به مواد، مجموعه مقالات نخستین همایش علمی کاربردی ارتقای امنیت اجتماعی، گرگان انتشارات پیک ریحان
- [۱۹] جنابی، سروش، افغانستان نخستین تولید کننده مواد مخدر، روزنامه اعتماد، ۱۳۸۲/۹/۲۰.
- [۲۰] چلبی، مسعود (۱۳۷۵). جامعه شناسی نظم، تهران: نشر نی
- [۲۱] حسینی قربان، علی اصغر (۱۳۸۸). پژوهشی نو در مواد مخدر و اعتیاد، نشر امیر کبیر
- [۲۲] حسینی، علی، بنگی ها در دوره پست مدرن، روزنامه ایران، ۱۳۸۸/۸/۱۳.
- [۲۳] داجن، چارلزای؛ شی، دلبلیو (۱۳۸۳). روان شناسی اعتیاد، سنجش و درمان، ترجمه بایرامعلی رنجبر، چاپ اول، تهران: انتشارات روان
- [۲۴] دانش، تاج زمان (۴۶). اطفال و جوانان بزه کار، تهران: مؤسسه خدماتی فرهنگی رسا
- [۲۵] رابرتسون، یان (۱۳۷۴). درآمدی بر جامعه، ترجمه حسین بهروان، نشر
- [۲۶] روزنهان، دیویدال و سیلگمن، مارتین ای، پی (۱۳۸۳). روانشناسی نابهنجاری، آسیب روانی، ترجمه یحیی سید محمدی، جلد دوم، چاپ چهاردهم، تهران انتشارات ارسباران
- [۲۷] سایت اینترنتی تلاتم، ۱۳۸۶ (www.taltom.com)
- [۲۸] سخاوت، جعفر (۱۳۸۹). مجموعه مقالات آسیب های اجتماعی در ایران.
- [۲۹] سر کندی، مجتبی، ماهنامه رازی، ش ۱۲۴، اردیبهشت ۱۳۷۹.
- [۳۰] شایسته، سیاوش (۱۳۷۵). مقایسه شخصیتی جوانان معتاد به مواد مخدر و جوانان عادی در گروه سنی ۲۲-۱۴ سال در استان اصفهان»، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس
- [۳۱] شهیدی، محمد حسن (۱۳۷۵). مواد مخدر، امنیت اجتماعی و راه سوم، تهران: انتشارات اطلاعات
- [۳۲] صفایی، محمد، افغانستان و هروئین، روزنامه همشهری، ۱۳۸۱/۱۰/۱۴.
- [۳۳] طه ریان، احمد علی (۱۹۸۴). المخدرات بین الطب و الفقه، قاهره دار الاعتصام
- [۳۴] غنئی، جلیل (۱۳۷۹). اعتیاد، پیشگیری یا درمان، تهران انتشارات نیکو روش

- [۳۵] غلامی آبی، محسن (۱۳۸۱). بررسی علل اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر اعتیاد؛ مطالعه موردی اردوگاه پیر بنان شهر شیراز». فصلنامه علمی - پژوهشی سو مصرف مواد، سال دوم، شماره ۵
- [۳۶] غنجی، علی (۱۳۸۶). ژئوپلتیک مواد مخدر جنوب غرب آسیا، تهران، انتشارات معاونت آموزش ناجا
- [۳۷] (۱۳۸۶). کلیات مواد مخدر، تهران، انتشارات معاونت آموزش ناجا، ۱۳۸۶
- [۳۸] فکری، منیر (۱۳۸۳). تازه های مواد مخدر، استخراج و تشخیص آنها، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی
- [۳۹] قریبی نژاد، رقیه (۱۳۷۹). بررسی و مقایسه ویژگی های شخصیتی معتادان به مواد مخدر با افراد عادی در شهرستان قزوین، ژرفای تربیت، سال دوم، ش، ۱۷.
- [۴۰] کاکویی، عیسی (۱۳۸۵). گامی در شناخت مواد مخدر روان گردان، تهران، انتشارات دانشگاه علوم انتظامی
- [۴۱] کرم پور، رزا (۱۳۷۹). «ارزیابی تحقیقات انجام گرفته در خصوص اعتیاد و مصرف مواد مخدر در ستاد مبارزه با مواد مخدر، ژرفای تربیت، سال دوم، شماره ۱۰.۵.
- [۴۲] کوئن، بروس (۱۳۷۳). مبانی جامعه شناسی، ترجمه غلام عباس توسلی و رضا فاضل: تهران انتشارات سمت.
- [۴۳] گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳). جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- [۴۴] مبارکی، محمد (۱۳۸۳). «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم». پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی دانشگاه تهران
- [۴۵] محبوبی منش، حسین (۱۳۸۲). «اعتیاد مردان، تهدیدی علیه زن و خانواده، فصل نامه شورای فرهنگی، اجتماعی زنان، سال ششم، شماره ۲.
- [۴۶] محسنی تبریزی (۱۳۸۳). وندالیسم اجتماعی، انتشارات آن.
- [۴۷] مکرری، اکستازی، ورود بی صدا در وادی مرگ و جنون، روزنامه اعتماد، ۱۳۸۲/۸/۷.
- [۴۸] ممتاز، فریده (۱۳۸۱). انحرافات اجتماعی، نظریه ها و دیدگاه ها، چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشار
- [۴۹] منصوری، علی. نشریه رشد معلم، ش ۱۵۳.
- [۵۰] نورانی پور، رحمت الله. بررسی علل اعتیاد به مواد تغییر دهنده خلق و رفتار و روش های مؤثر مشاوره اعتیاد، فصلنامه اعتیاد پژوهشی، ش ۶.
- [۵۱] وائقی، منصور (۱۳۸۱). مواد مخدر و اعتیاد، اصفهان، انتشارات گلپای محمدی.
- [۵۲] هاشمی، علی (۱۳۸۳). نگاه نو، اقدام تر در مبارزه با مواد مخدر، ریاست جمهوری ستاد مبارزه با مواد مخدر.
- [53] Jaffe, J. and W. Martin (1975). Narcotic Analgesics and Antagonists. In: L. Goodman and A. Gilman (Eds) pharmacological Basis of Therapeutics, New York, Macmillan.
- [54] kavoshispersiangig.com
- [55] lameigorgani.ac.ir
- [56] www.pakzadian.com http://khabarnameh.gooya.com/society/archives/01_3202.php